

בין אתערותא דלתתא לאתערותא דלעילא

יום עיון לקראת יום העצמאות – מכון מאיר

1. פרי צדיק פסח שני ג'

והנה איתא בזוהר הקדוש (שם) דקדושת פסח ראשון הוא מתתא לעילא דסליק ולא נחית ופסח שני נחית מעילא לתתא דנחית ולא סליק, דעיקר קדושת פסח מצרים הוא רק מכח אתערותא דלעילא שהופיע עליהם הקדושה בתכלית להוציאם מתכלית הריחוק לשורש הקדושה בעצם כנודע, וזהו בחינת את דכה (כמו שאמרו סוטה ה ע"ב) היינו שהשם יתברך מקרב אז נפשות ישראל להקדושה כמו שנאמר ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וזהו ענין דסליק מתתא לעילא, אמנם ענין פסח שני היא דייקא על ידי אתערותא דלתתא שמרגיש בנפשו שנתרחק מאד מכלל קדושת ישראל ולבו נשבר בקרבו ועל ידי זה זוכה לתכלית התיקון להיות נתקן הכל בשורש והוא ענין אני את דכה אשכון (גמרא שם) שכביכול מרכין קדושתו לתחתית המדרגה, והנה כל ה' יום שמפסח ראשון עד פסח שני המה שייכים לקדושת הפסח (כדאיתא בזוהר הקדוש שם) כל אילין תלתין יומין כו' וכל אותו הזמן היו אבותינו נזונים מהחרדה שהוציאו מצרים משיורי מצה ואכלו מן הבצק ס"א סעודות (קידושין לח). עד פסח שני, והיינו שטעמו עוד טעם קדושת המצוה מהציוה הראשונה שהופיע עליהם השם יתברך מהארת שכינתו יתברך מלעילא עד שלא היה ביכולת להבצק לבוא לידי חימוץ, והוא בחינת ביטול היצר הרע מכל וכל לפי שעה שהוא השאור שבעיסה (ברכות יז). אמנם מכאן ולהבא פסקה החרדה וניתן להם בט"ו באייר המן לחם מן השמים שהוא ענין הכנה לקבלת התורה מצד האדם שיתעצם במעשיו לקדש ולטהר את עצמו איך שהוא גם בבחינת הריחוק מצד היצר הרע שבנפשו, ויש לומר גם בענין ספירת השבע שבתות שבפסח שני מתחיל ספירת הוד מדת אהרן, וידוע שמשה שושבינא דמלכא ואהרן שושבינא דמטרונתא וענין שושבינא דמלכא הוא ענין המשכת הקדושה מלעילא מבחינת אתערותא דלעילא, ושושבינא דמטרניתא הוא הזדככות בהקדושה מצד המקבל. ועד פסח שני נשפע הקדושה מצד אתערותא דלעילא שהוא ענין קדושת פסח ראשון, ומפסח שני ולהבא מתחיל מדת הוד שהוא ענין התקדשות האדם מצדו להתקרב להקדושה והוא ענין שושבינא דמטרניתא.

2. רסיסי לילה נ"א

הענין כי גאולה דלעיתיד הוא בזמן בריאת עולם בין לר' אליעזר בין לר' יהושע כדאיתא בגמרא (ראש השנה יא ריש ע"א) והיינו דאז נשלם תכלית הבריאה והתחלת הבריאה הוא מאתערותא דלעילא מהשם יתברך לבד כי לא שייך אז אתערותא דלתתא. אבל כוונת הבריאה הוא לתת מקום לאתערותא דלתתא. וכל הגאולות שהיו על ידי אתערותא דלתתא דישאל מקדשי לזמנים כמו במצרים על ידי צעקת בני ישראל נקרא שירה חדשה לשון נוקבא ויש אחריה גלות (מכילתא פרשת השירה פרשה א) כי אתערותא דלתתא אינו דבר המתקיים בתמידות בעולם הזה שהוא תחת הזמן ושינוי עשרים ושמונה עתים. אבל לעתיד לבוא הוא שיר חדש לשון זכר כמו שנאמר (שמות ב, יב) וירא כי אין איש וגו' (ישעיה נט, טז) ותושע לו זרועו וגו' כבריאת עולם. ואז יתקע בשופר גדול ובאו וגו' (שם כז, יג) היינו דיתעוררו גם הם לבוא ולהתקרב להשם יתברך על ידי שהשם יתברך יעוררם משנתם בתרדמת הבלי עולם: ואמנם בעולם הזה כל עסקנו באתערותא דלתתא ובעובדא דלתתא אתעורר עובדא דלעילא.

3. רסיסי לילה נ"ג

ונמצא דהסרת הטבעת הוא ממש ההיפך מארבעים ושמונה נביאים שהיה אתערותא דלעילא לעורר אתערותא דלתתא ולא הועיל והסרת טבעת הוא סילוק האתערותא דלעילא לגמרי: ואז בזמן הסרת הטבעת היה תכלית תוקף השינה דעל ידי זה נתעורר המן לומר ישנו עם אחד וגו' כדברי חז"ל (מגילה יג ע"ב) ישנים מהמצוות. דאף דפושעי ישראל מלאים מצוות כרמון הוא רק מצד שורש נשמתם חלק אלהי ממעל המעוררם וכאשר זה היה בשינה היו הם ישנים מהמצוות. והיה בהכרח לאתערותא דלתתא לגרום אתערותא דלעילא וזה הועיל יותר דעל ידי הריחוק מתעורר שורש האהבה יותר כידוע דכאשר הבן עם אביו יחד בתמידות האהבה כבר בהרגל ולפעמים יוכל לוותר קצת נגדו. אבל כאשר הוא בריחוק ומתעורר בלבו זכרון אהבת אביו הוא בתוקף עצום יותר שמצד הריחוק העצום צעק לבם אל ה' להתקרב יותר:

וזהו ענין מלך קשה כהמן המעורר בתשובה שהוא תכלית תוקף עומק ראשית דרע המשכיח לגמרי הראשית דטוב בגדר שינה גמורה.

4. שם משמאל קדושים, ר"ח אייר

הנה לפי סדר לידת השבטים מתיחס חודש אייר לשמעון, וכן הוא בזוה"ק (ח"א קע"ג. ר' ע"ב רל"ו.), וחודש ניסן לראובן, ושם ראובן ע"ש כי ראה ה', ושם שמעון ע"ש כי שמע ה', והרי שני החדשים האלו בחי' ראי' ובחי' שמיעה. ובזוה"ק כי ראי' היא מקרוב ושמיעה מרחוק. והיינו כי בניסן ראו ישראל בעיניהם אלקות כמ"ש לא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה וגאלם, וכן ובמורא גדול זו גילוי שכינה, ואח"כ בים וירא ישראל את היד הגדולה ואמרו זה אלי וראתה שפחה על הים. וכן נשאר לדורות שנותנין מן השמים התעוררות לכל איש נלבב בבחינת ראי'. אך בחודש אייר נשארה רק בחי' שמיעה מרחוק, והנה כתיב (תהלים מ"ה) שמעי בת וראי והטי אזנך, וכבר אמרנו במק"א ענין הטיית אוזן הוא להיות רודף אחר עומק הכוונה ולא יסתפק בשטחיות הענין, כמו מי שהוא משה האוזן לשמוע היטב לבל יאבד ממנו שום הגה ושום הברה למען ישכיל על עצם הכוונה. וכן הוא בחודש הזה שצריך האדם להשכיל על הכוונה, שהמבוקש מהאדם איננו כשהוא רואה את האלקות בעיניו, שלדבר זה לא היתה צריכה הנשמה לרדת לזה העולם, וא"כ כל כוונת הנסים וההארות הגדולות של חודש ניסן היו הכנה לבד לימי ההסתר והחושך, אחר הסתלקות הארת ניסן, ... באין אח"כ לחודש סיון המתיחס ללוי, ע"ש הפעם ילוה אישי אלי, וזוכין לחיבור ודיבוק ונשיקין דרחימא דחג השבועות:

ויש לומר שענין ג' חדשים אלה מרומזין במזלות, טלה, שור, תאומים, כי הטלאים אין הבעלים נותנין עליהם עול אלא מבקשין להם מרעה טוב ויפה, והמה נמשכין אחר הרועה, ולעומת טובת המרעה נהנין הבעלים מהם בגזות וולדות, ואם יתן עליהם עול הם מתבכשין והגזות והולדות יהיו דלים ורעים, כן מתדמה ענין ההנהגה העליונה בימי ניסן כמ"ש (הושע י"א) בחבלי אדם אמשכם בעבותות אהבה, וישראל מקיימין (שיה"ש א') משכני אחרין נרוצה, ומתפנקין על רחמי מאריהון, ... אך חודש אייר מזלו שור, והוא שור לעול, וכמ"ש (תהלים קכ"ו) הלוך ילך ובכה נושא משך הזרע, כי איננו מרגיש מתיקות העבודה כ"כ, ואעפ"כ הוא משה שכמו לסבול עול תורה אפי' בזמן ההסתר והסתלקות האור כי טוב של ימי ניסן. ובשביל זה זוכין לחודש סיון שמזלו תאומים.